

УДК 342.51

Євгенія Анатоліївна ЛИПІЙ,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі, м. Полтава

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Життя громадян перебуває в прямій залежності від навколишнього природного середовища, адже поза ним людина існувати не може. Саме тому одним з основних обов'язків держави є забезпечення реалізації громадянами їх фундаментальних прав – екологічних, тобто тих, які виникають під час взаємодії людини з природою. Важливе місце в процесі забезпечення зазначених прав належить органам державної влади та їх посадовим особам як суб'єктам державно-владної та виконавчо-розпорядчої діяльності.

Питаннями публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні займалося багато вчених, але проблеми адміністративно-правової охорони екологічних прав громадян все ж досліджено недостатньо.

Екологічні права є суб'єктивними правами, тобто такими, які належать не лише всім громадянам, але й кожному з них окремо, дають їх власникам широкі і реальні можливості для відповідних дій у сфері взаємодії людини та природи. Як вважають науковці, екологічні права громадян – це закріплена в законі і гарантована правом сукупність юридичних можливостей та засобів, які дають змогу задовольняти потреби та інтереси громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки [1, с. 37].

Однак необхідно зазначити, що екологічні права повинні гарантуватися не лише правом, а й державою. Це впливає з того, що правом визначаються лише юридично закріплені можливості та правила природокористування та охорони природи. А реалізація даних можливостей забезпечується державою в особі її уповноважених органів та посадових осіб.

Крім того, що стосується сфери реалізації екологічних прав, то вона не обмежується лише використанням природних ресурсів, охороною навколишнього природного середовища та забезпеченням екологічної безпеки. Дані права можуть бути реалізовані й у відносинах, пов'язаних з відтворенням природних ресурсів, управлінням ними, інформуванням про екологічну ситуацію тощо.

Екологічні права громадян України врегульовані нормативно-правовими актами всіх рівнів, від Конституції до локальних актів. Найбільш повно й узагальнено вони закріплені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2].

Екологічні права людини як одні з найважливіших невід'ємних та невідчужуваних її прав підпадають і під охоронний вплив норм адміністративного законодавства. Щоб прослідкувати даний зв'язок, необхідно звернутися до предмета адміністративного права. Ним є широкий комплекс суспільних відносин, що виникають в процесі здійснення публічного управління [3, с. 67].

Одними з таких є відносини, які виникають під час діяльності органів публічної адміністрації та їх посадових осіб у сфері реалізації громадянами своїх екологічних прав. Вони включають в себе управлінську діяльність у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища. Реалізація даних відносин забезпечується саме нормами адміністративного права. Така охоронна діяльність полягає в тому, що органи державної влади чи їх посадові особи повинні сприяти реалізації громадянами їхніх екологічних прав, виявляти та припиняти порушення цих прав та притягувати винних до відповідальності.

Що стосується визначення поняття адміністративно-правової охорони, то вона розглядається з урахуванням всього значення охоронної функції правової системи держави, для якої властива здатність не тільки перешкоджати відхиленням від нормальних процесів розвитку суспільних відносин у різноманітних сферах та їх усунення, але і бути ефективним організуючим і забезпечувальним засобом [4, с. 45–46]. Зустрічається і більш вузьке тлумачення даного поняття як виконавчо-розпорядчої діяльності державних органів та уповноважених на те громадських організацій, що здійснюється в адміністративному порядку та проявляється в попередженні посягань на державне і громадське майно, в організації та здійсненні безпосередньої його охорони, а також в застосуванні в необхідних випадках засобів адміністративного впливу [5, с. 7].

Таким чином, під адміністративно-правовою охороною необхідно розуміти діяльність держави з організації та забезпечення належних правовідносин у відповідних сферах життя суспільства, а також з виявлення та припинення правопорушень у вказаній сфері та притягнення винних до відповідальності.

Необхідно відмітити, що адміністративно-правова охорона здійснюється за двома напрямками. Перший полягає в належній діяльності відповідних органів державної влади, спрямованій на встановлення та забезпечення існування такого стану суспільних відносин у певній сфері, за якого буде здійснюватися дієвий контроль за дотриманням прав та свобод громадян. Другий спосіб має ретроспективний характер і полягає в притягненні до адміністративної відповідальності та застосуванні стягнень за вчинення певних проступків.

Об'єктом адміністративно-правової охорони є суспільні відносини, на які спрямована така діяльність. Одним з таких об'єктів виступають екологічні права громадян, оскільки вони безпосередньо пов'язані з виконавчо-

розпорядчою діяльністю органів державної влади та їх посадових осіб, закріплені в численних нормативно-правових актах, гарантуються державою та забезпечуються можливістю застосування адміністративного примусу.

Що стосується нормативних засад адміністративно-правової охорони екологічних прав громадян, то найважливішим нормативно-правовим актом, що її регулює, є Кодекс України про адміністративні правопорушення [6]. Статті його Глави 7 «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини» передбачають застосування адміністративних стягнень саме за діяння, що посягають на фундаментальне право громадян – на безпечне для їх життя і здоров'я навколишнє природне середовище, і лише деякі з них передбачають відповідальність за інші порушення.

Таким чином, під адміністративно-правовою охороною екологічних прав необхідно розуміти діяльність держави в особі її уповноважених органів та посадових осіб з організації та забезпечення реалізації громадянами передбачених чинним законодавством екологічних прав, припинення їх порушень та притягнення винних до відповідальності.

Список бібліографічних посилань

1. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юрид. думка, 2005. 848 с.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: закон України // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12> (дата звернення 02.06.2017).
3. Загальне адміністративне право : підручник / Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. та інші; за заг. ред. І. С. Гриценка. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
4. Комзюк В. Т. Адміністративно-правові засоби здійснення митної справи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. 191 с.
5. Резвых В. Д. Административно-правовая охрана социалистической собственности советской милицией: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М.: 1969. 24 с.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

Одержано 12.06.2017

УДК 342.9

Владислав Олегович НЕВЯДОВСЬКИЙ,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3107-1464>*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Втілення у життя реформи Національної поліції на своєму шляху зустрічає ряд перепон - чи то політичного, соціального, економічного чи